

S E R I A D E A U T O R
E R N E S T O S A B A T O

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Carte apărută în cadrul Programului de Sprijinire
a Traducerilor „Sur“ al Ministerului Afacerilor Externe
și Cultelor al Republicii Argentina

Obra editada en el marco del Programa „Sur“
de Apoyo a las Traducciones del Ministerio de Relaciones
Exteriores y Culto de la República Argentina

ERNESTO
SABATO

ABADDON
EXTERMINATORUL

Traducere din spaniolă și note de
TUDORA ȘANDRU MEHEDIŢI

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ioana Petridean
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Andreea Dobreci, Carmen Petrescu

Lucrare executată la Proeditură și Tipografie

ERNESTO SABATO

ABADDÓN EL EXTERMINADOR

© Herederos de Ernesto Sabato

c/o Guillermo Schavelzon & Asoc., Agencia Literaria

www.schavelzon.com

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2014, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SABATO, ERNESTO

Abaddon exterminatorul / Ernesto Sabato; trad.: Tudora Șandru Mehedinți. –

București: Humanitas Fiction, 2014

ISBN 978-973-689-748-1

I. Șandru Mehedinți, Tudora (trad.)

821.134.2(82)-31=135.2

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

„Și au ca împărat al lor pe îngerul adâncului,
al cărui nume în evreiește este Abaddon“,
adică Exterminatorul.

Apocalipsa după Ioan, 9:11

„E cu puțință să mor mâine, și pe pământ
nu va mai rămâne nimeni care să mă fi înțeles
pe de-a întregul. Unii mă vor socoti mai rău,
iar alții mai bun decât sunt. Unii vor spune că
am fost un om bun; alții, că am fost un ticălos.

Dar ambele păreri vor fi la fel de greșite.“

MIHAIL IURIEVICI LERMONTOV,

Un erou al timpului nostru

CÂTEVA ÎNTÂMLĂRI PETRECUTE ÎN ORAȘUL
BUENOS AIRES LA ÎNCEPUTUL ANULUI 1973

În după-amiaza zilei de 5 ianuarie,

stând în pragul cafenelei de pe strada Guido, colț cu Junín, Bruno îl văzu venind pe Sabato și, când dădu să-i vorbească, simți că avea să se întâmple ceva inexplicabil: deși privea spre el, Sabato trecu mai departe, ca și cum nu l-ar fi observat. Era prima dată când se petrecea așa ceva și, având în vedere legătura dintre ei, trebuia să excludă ideea unui act deliberat, consecință a vreunei neînțelegeri grave.

Îl urmări cu atenție și-l văzu traversând pe la colțul periculos, fără a se feri în nici un fel de mașini, fără să se asigure uitându-se în dreapta și-n stânga și fără șovăirile unui un om lucid și conștient în fața primejdiilor.

Timiditatea lui Bruno era exagerată, astfel încât se încumeta foarte rar să telefoneze. Însă, după ce a trecut multă vreme fără să-l întâlnească la La Biela sau la Roussillon, și când a aflat de la chelneri că în tot acest răstimp nu-și făcuse deloc apariția, se hotărî să-l sune acasă. „Nu se simte bine“, i s-a răspuns evaziv.

„Nu, nu va ieși din casă o vreme.“ Bruno știa că, uneori, preț de luni de zile, cădea în ceea ce el numea „un puț“, dar niciodată nu mai simțise ca acum că această expresie ascundea un adevăr îngrozitor. Începu să-și aducă aminte de unele povești pe care i le spusese despre deochi, despre un anume Schneider, despre dedublare. O îngrijorare profundă puse stăpânire

pe el, ca și cum s-ar fi aflat pe un teritoriu necunoscut, peste care se lăsa întunericul, și ar fi fost nevoit să se orienteze după luminițele de la ferestrele colibelor unor oameni necunoscuți și după strălucirea unui incendiu izbucnit într-un loc îndepărtat și inaccesibil.

A doua zi în zori

trei fapte merită a fi semnalate, dintre nenumăratele care se petrec într-un oraș gigantic, fiindcă păstrează legătura veșnică a personajelor aceleiași drame, chiar dacă uneori nu se cunosc între ele, și chiar dacă unul nu e decât un simplu bețivan.

În vechiul bar Chichín, de pe strada Almirante Brown, colț cu Pinzón, actualul patron, don Jesús Mourente, îi spuse singurului client care stătea încă la bar, în timp ce se pregătea să închidă localul:

— Haide, Nebunule, trebuie să închid.

Natalicio Barragán dădu pe gât păhărelul de rachiu de trestie și ieși clătînându-se. În stradă, repetă minunea zilnică de a traversa cu nepăsare bulevardul străbătut la ceasul acela din noapte de mașini și autobuze gonind nebunește. Și apoi, ca și cum ar fi pășit pe coverta unui vapor în toiul furtunii, o luă în jos, spre Docul Sud, pe strada Brandsen.

Când a ajuns în Pedro de Mendoza, în locul unde lumina vapoarelor se reflecta pe luciul apei, râul Riachuelo i se păru roșu de sânge. Ceva l-a îndemnat să-și ridice ochii, până când a văzut pe deasupra catargelor un monstru roșiatice ce se lățea pe cer, până la gura râului, unde-și pierdea uriașa coadă plină de solzi.

Se rezemă de peretele de zinc, închise ochii și își trase suflatul, agitat. După câteva clipe de meditație tulbure, în care gândurile lui încercau să-și croiască drum printr-un creier năpădit de gunoaiie și bălării, îi deschise iar. Și din nou, acum mai limpede, văzu dragonul acoperind cerul zorilor precum un șarpe furios ce scotea flăcări într-un abis de tuș.

Rămase îngrozit.

Din fericire, se apropia cineva. Un marinar.

— Ia privește, i-a spus cu voce tremurândă.

— Unde? întrebă bărbatul cu bonomia aceea pe care oamenii buni la suflet o au față de bețivi.

— Acolo.

Omul își îndreptă privirea în direcția pe care i-o indica.

— Unde? repetă, uitându-se atent.

— Acolo!

După ce scrută un răstimp zona aceea a cerului, marinarul se îndepărtă, zâmbind cu simpatie. Nebunul îl urmări cu privirea, apoi se rezemă iar de peretele de zinc, închise ochii și medită, sforțându-se să se concentreze. Când deschise ochii, groaza îi spori: acum monstrul scotea flăcări pe toate gurile celor șapte capete. Căzu atunci la pământ, fără cunoștință. Când se trezi, întins pe trotuar, se luminase de ziuă. Primii muncitori se duceau la lucru. Anevoie, fără să-și amintească de viziunea pe care o avusese, se îndreptă spre camera lui din casa sărăcăcioasă, plină de chiriași.

Cea de-a doua întâmplare îl are ca protagonist pe tânărul Nacho Izaguirre. Din întinericul cu care-l ocroteau copacii de pe Avenida del Libertador a văzut oprindu-se un Chevy Sport mare, din care au coborât sora lui, Agustina, și domnul Rubén Pérez Nassif, președinte al IMOBILIARIA PERENAS. Era aproape două dimineața. Au intrat într-un bloc de locuințe. Nacho a rămas la postul lui de observație cam până pe la patru, apoi a plecat spre Belgrano, probabil către casă. Mergea cu mâinile în buzunarele blugilor ponosiți, adus de spate și cu capul plecat.

În timpul acesta, în beciul sordid al unui comisariat de cartier mărginaș, după ce fusese torturat zile în șir și doborât în cele din urmă de loviturile primite cu un sac în cap, într-o baltă de sânge și salivă, murea Marcelo Carranza, de douăzeci și trei de ani, acuzat că făcea parte dintr-un grup de luptători de gherilă.

Martor, martor neputincios,

își zicea Bruno, oprindu-se în locul acela de pe Costanera Sur unde, cu cincisprezece ani în urmă, Martín îi spusese „aici am stat cu Alejandra“. De parcă același cer plin de nori aducători de furtună și aceeași căldură de vară l-ar fi purtat, inconștient și tainic, până în locul acela unde nu mai venise de atunci. De parcă anumite sentimente ar fi vrut să renască din adâncul cugetului său, în forma aceea indirectă în care o fac de obicei, prin mijlocirea unor locuri pe care te simți înclinat să le străbați fără conștiința exactă și clară a ceea ce se află în joc. Însă cum este posibil ca nimic în noi să nu mai poată renaște ca înainte? se întreba plin de regrete. Căci nu suntem cum eram pe atunci, fiindcă alte clădiri s-au ridicat pe ruinele celor distruse de foc și bălăii sau pentru că, părăsite, au suferit trecerea timpului, iar despre ființele care au locuit odinioară acolo abia dacă mai dăinuie o amintire confuză sau o legendă, șterse în cele din urmă de noi pasiuni și nenorociri: tragica soartă a unor băieți ca Nacho, chinurile și moartea unor nevinovați ca Marcelo.

Rezemat de parapet, auzind zbaterea ritmică a râului în spatele lui, contemplă iar orașul Buenos Aires prin ceață, siluetele zgârie-norilor decupându-se pe cerul crepuscular.

Pescărușii zburau în depărtare, apoi reveneau, ca întotdeauna, cu nepăsarea cumplită a forțelor naturii. Și orice părea posibil, chiar și ca acel copil care trecuse cu doica pe lângă ei, în timp ce Martín îi vorbea acolo despre dragostea lui pentru Alejandra, să fi fost chiar Marcelo. Iar acum, în timp ce trupul său de băiat neajutorat și sfios, de fapt rămășițele acelui trup zăceau într-un bloc de ciment sau deveniseră deja cenușă în vreun cuptor electric, pescăruși identici se roteau la fel ca atunci, pe un cer asemănător. Și astfel, totul trecea și totul era uitat, pe când apele izbeau mai departe ritmic malurile orașului anonim.

Să scrie măcar pentru a eterniza ceva: o iubire, un act de eroism ca acela al lui Marcelo, un extaz. Să atingă absolutul. Sau poate (își zise cu îndoiala aceea care îl caracteriza atât de

bine, cu acea cinste exagerată care-l făcea șovăielnic și, în cele din urmă, ineficace), poate pentru că acest lucru le e necesar unor oameni ca el, incapabili de acte absolute de pasiune și eroism. Fiindcă nici tânărul acela care într-o zi și-a dat foc într-o piață din Praga, nici Ernesto Guevara, nici Marcelo Carranza nu simțiseră nevoia să scrie. O clipă s-a gândit că poate este doar o metodă la care recurg nevolnicii. N-aveau oare dreptate tinerii care acum repudiau literatura? Nu știa, totul era foarte complicat, fiindcă altminteri ar fi trebuit repudiate, așa cum spunea Sabato, și muzica și aproape toată poezia, întrucât nici ele nu veneau în ajutorul revoluției pe care tinerii o doreau cu atât de multă ardoare. De altfel, nici un personaj autentic nu era un simulacru modelat din cuvinte: aceste personaje erau plămădite din sânge, iluzii, speranțe și frământări adevărate și, într-un chip misterios, păreau să se comporte astfel pentru ca noi toți, în mijlocul acestei vieți confuze, să putem afla un sens al existenței, sau cel puțin să-l zărim în depărtare.

Încă o dată în lunga lui viață simțea nevoia să scrie, deși nu-i era cu puțință să înțeleagă de ce tocmai acum, după întâlnirea cu Sabato la colțul străzilor Junín și Guido. Dar, în același timp, era copleșit de veșnica lui neputință în fața imensității. Universul este atât de vast. Catastrofe și tragedii, iubiri și neînțelegeri, speranțe și moarte, toate îi dădeau dimensiunea incomensurabilului. Despre ce ar trebui să scrie? Dintre toate aceste întâmplări infinite, care erau esențiale? Îi spusese odată lui Martín că în țări îndepărtate puteau avea loc cataclisme, care nu însemnau nimic pentru unii: pentru băiatul acela, pentru Alejandra, pentru el însuși. Și, pe neașteptate, un banal tril de pasăre, privirea unui trecător, primirea unei scrisori, toate sunt fapte care există cu adevărat, care pentru o anume ființă au o importanță mai mare decât holera din India. Nu, nu era vorba de indiferență față de lume, nici de egoism, cel puțin nu din partea lui: era ceva mult mai subtil. Cât de ciudată trebuie să fie condiția umană pentru ca un fapt atât de înspăimântător să se dovedească a fi adevărat! Chiar acum, își spunea,

în Vietnam mor copii nevinovați, arși de bombe cu napalm: nu este oare o frivolitate infamă să scrii despre câteva ființe dintr-un colț de lume? Descurajat, a privit iar spre pescărușii de pe cer. Dar nu, nu este așa. Orice poveste despre speranțele și nenorocirile unui singur om, ale unui simplu băiat necunoscut, putea cuprinde omenirea întregă și putea da un sens existenței, reușind chiar să o consoleze în vreun fel pe mama aceea vietnameză care urlă văzându-și copilul în flăcări. Desigur, era îndeajuns de cinstit pentru a ști (pentru a se teme) că orice ar fi scris el nu putea căpăta o astfel de valoare. Însă miracolul acela era posibil, iar alții puteau realiza ceea ce el nu se simțea în stare să înfăptuiască. Sau poate că da, nu se știe niciodată. Să scrie despre adolescenți, ființele care suferă cel mai mult în lumea asta implacabilă și care merită din plin să le fie descrise drama și sensul chinurilor lor, dacă există vreunul. Nacho, Agustina, Marcelo. Dar ce știa oare despre ei? Abia dacă deslușea în mijlocul umbrelor câteva episoade semnificative din viețile lor, amintirile lor din copilărie și adolescență, drumul melancolic al sentimentelor pe care le-au încercat.

Fiindcă ce știa în realitate, nu despre Marcelo Carranza sau despre Nacho Izaguirre, ci despre Sabato însuși, una dintre ființele care i-au fost dintotdeauna cel mai aproape? Infinit de mult, dar și infinit de puțin. La răstimpuri, îl simțea făcând parte din propriul său spirit, putea să-și imagineze aproape în amănunt ce ar fi simțit în fața unor anumite evenimente. Dar dintr-odată i se părea de nedeslușit și numai dintr-o fugară sclipire a ochilor îi era dat să bănuiască atunci ce se petrecea în străfundul sufletului său; însă erau doar ipoteze, ca acele presupuneri riscante pe care le facem cu atâta suficiență despre tainicul univers al celorlalți. Ce știa, de pildă, despre legătura sa reală cu violentul Nacho Izaguirre, și mai ales cu enigmatica lui soră? Cât despre relațiile lui cu Marcelo, știa într-adevăr cum apăruse în viața lui, printr-un șir de episoade care par întâmplătoare, dar care, cum spunea mereu Sabato însuși, erau astfel doar în aparență. Până într-atât încât își putea imagina, în cele din urmă, că moartea acestui băiat, ca urmare a tortu-

rilor îndurate, izbucnirea feroce, plină de ură, a lui Nacho față de sora lui, și acea cădere a lui Sabato erau nu doar legate, ci unite prin ceva atât de puternic, încât constituia în sine motivul secret al uneia dintre tragediile care rezumă sau reprezintă metafora a ceea ce se poate întâmpla cu întreaga omenire în vremuri precum cele pe care le trăim.

Un roman despre această căutare a absolutului, această nebunie adolescentină, ce îi macină și pe oamenii care nu vor sau nu pot înceta să fie adolescenți: ființe care, înglodate în noroi și în bălegar, scot strigăte de disperare sau mor detonând bombe în cine știe ce colț de univers. O poveste despre băieții ca Marcelo și Nacho și despre un artist care, în tainicele redute ale spiritului său, simte cum se zbat aceste creaturi (în parte proiectate în afara propriei lui făpturi, în parte agitate în străfundurile inimii lui) care cer eternitate și absolut. Pentru ca martiriul unora să nu se piardă în tumult și în haos, ci să poată ajunge la sufletul altor oameni, pentru a-i emoționa și a-i izbăvi. Poate că Sabato însuși, față în față cu acești adolescenți necruțători, pradă nu numai propriei aspirații spre absolut, ci și demonilor care, din cavernele lor, continuă să-l hăituiască, alături de personaje care au apărut uneori în cărțile lui, dar care se simt trădate de stângăciunile sau lașitatea mijlocitorului lor – poate că și el însuși, Sabato, se rușinează deoarece le supraviețuiește acestor ființe în stare să moară sau săucidă din ură, din dragoste ori din pricina îndârjirii de a pătrunde misterul existenței. Și se rușinează nu doar pentru că le supraviețuiește, ci și pentru că o face cu răutate, cu neînsemnate compensații. Cu scârba și amărăciunea succesului.

Da, dacă prietenul lui ar muri, și dacă el, Bruno, ar scrie povestea asta. Dacă n-ar fi așa cum era, din nefericire: un om slab, lipsit de voință, cu intenții bune care dau greș.

Și-a îndreptat iar privirea spre pescărușii care se roteau pe cerul întunecat. Spre siluetele tainice ale zgârie-norilor, proiectându-se printre izbucniri roșietice și catedrale de fum și, încetul cu încetul, printre nuanțele melancolice de violet ce vestesc cortegiul funebru al nopții. Întregul oraș agoniza,

CUPRINS

CÂTEVA ÎNTÂMPĂRI PETRECUTE ÎN ORAȘUL BUENOS AIRES	
LA ÎNCEPUTUL ANULUI 1973	7
În după-amiaza zilei de 5 ianuarie	7
A doua zi în zori	8
Martor, martor neputincios	10
CONFESIUNI, DIALOGURI ȘI UNELE VISE ANTERIOARE FAPTELOR RELATATE, DAR CARE POT FI, LA FEL DE BINE, ȘI ULTERIOARE LOR, CHIAR DACĂ NU SUNT ÎNTOTDEAUNA CLARE ȘI UNIVOCE. CELE MAI MULTE DINTRE ELE AU LOC ÎNTRE ÎNCEPUTUL ȘI SFÂRȘITUL ANULUI 1972. CU TOATE ACESTE, AICI SUNT POMENITE ȘI EPISOADE MAI VECHI, CARE AU AVUT LOC ÎN ORAȘUL LA PLATA, ÎN PARISUL DE DINAINTEA RĂZBOIULUI, ÎN ROJAS ȘI ÎN CAPITÁN OLMOS (ULTIMELE DOUĂ, LOCALITĂȚI SITUATE ÎN PROVINCIA BUENOS AIRES)	15
Câteva confidențe făcute lui Bruno.	15
Nu știa prea bine cum apăruse Gilberto	23
Reapare Schneider?.	27
Cugetări, un dialog.	29
Quique era sumbru	43
Puține singurătăți ca aceea a ascensorului și a oglinzii lui . . .	43
Se îndrepta spre Recoleta	44
O tragere la răspundere	47
La asfințit	52
Nacho a intrat în camera lui	53
Doctorul Ludwig Schneider	54
Pe afișul acela	67

Un cocktail.	68
Marcelo, a spus Silvina, și fața ei era toată o rugă	71
Pur și simplu din slăbiciune, se gândea S.	72
Toată noaptea aceea Marcelo a umblat aiurea	79
Bufoful	83
Apariția fraților.	85
Se sărbătorește apariția unei cărți a lui T.B.	87
A simțit nevoia de a se întoarce în La Plata	88
Reîntâlnirea	89
Se înnoptase când Agustina s-a întors acasă	91
Comunicarea lui Jorge Ledesma	95
S-a trezit strigând	98
Tânărul Muzzio	98
Interesante elemente ale întrevederii	100
Dragul meu băiat de departe	102
Visele acestea mă vor înnebuni	122
Diferite feluri de dificultăți	123
Îl urmărea mai departe ghinionul, era limpede	128
Nacho și-a urmărit sora de la distanță.	142
Despre săraci și circuri	142
Visele comunității	155
Un necunoscut.	159
S. i-a privit iritat și descurajat	160
Bruno voia să plece	161
Pe Bruno îl fascina chipul aceluia Puch	162
Dar arta proletară, comentă Araujo	163
Să mori pentru o cauză dreaptă	165
De mulți ani.	167
Nu-l mai văzuse niciodată	167
A ieșit din bar și s-a întors în parc.	168
Un fel de nemurire a sufletului	184
Quique acasă la Beba	189
I-a făcut bine să respire aerul nopții	191
Mergea alene spre piața Boulogne-sur-mer	191
Abia a plecat Sabato	192
Și ideea cu congelării, Quique?	195
Diverse propuneri sugerate de Weltanschauungul lui Quique	196
Ideile lui Quique despre noul roman	197
Nu, cum ar putea Marcelo să-l întrebe ceva?	203

Nu, Silvia, nu mă supără scrisorile tale	219
Intră cu timiditate	220
S. a deschis cartea și a recunoscut scrisul	222
Era acolo	223
Un avertisment.	228
Interviu	228
Până când, în sfârșit, s-au întâlnit	232
Pașii l-au purtat iar spre piață	238
Într-una din zilele acelea i-a telefonat Memé Varela	240
Date de avut în vedere	243
Încă o dată de avut în vedere (Jean Wier, <i>De Praestigiis</i> , 1568)	244
Anumite întâmplări petrecute la Paris, pe la 1938	244
Un interviu	289
Mergea pe Corrientes	291
Doctorul Schnitzler	300
Expunerea doctorului Alberto J. Gandulfo	306
Sabato a meditat toată noaptea aceea	320
Costa se uita la el	320
S. reflecta la cuvintele lui Fernando	321
Uită-te la fața asta, i-a spus Nene	325
În vremea asta, Quique asista la o nouă fază	329
Se disprețuia fiindcă se afla acolo, la moșie	333
Dimineața vrea să scrie	335
Când Bruno a ajuns la cafenea	340
Plecând	343
A doua zi, la aceeași oră	344
Oh, frații mei!	345
Dintre tăieturile de ziar	353
În după-amiaza aceea S. s-a plimbat îndelung	353
În vremea asta, Nacho	355
Fiindcă ce fel de duioșie	364
A trecut o vreme.	365
Se aflau iar pe urmele lui	367
A doua zi, în La Biela	368
Ea s-a prefăcut într-o furie în flăcări	372
În timpul acesta	373
Tăcut și frământat	375
Ajungând acasă	376

A plecat să se plimbe aiurea	376
Urcarea	387
O mare liniște domnea peste oraș	389
Ieșeau cu sutele din metrou	390
Au intrat doi cu o lanternă	394
La ora asta, cei trei crai sunt pe drum	405
Cam pe la aceeași oră	405
Căsuța părea mai părăsită decât oricând	406
În ziua de 6 ianuarie 1973	409
Un șobolan înaripat	413
Georgina și moartea	415
Tatăl lui, tatăl lui	416
După douăzeci și cinci de ani, lucrurile, oamenii	416
Moartea lui Marco Bassán	420
A mers pe Almirante Brown	430
Un om din alte timpuri	431
Trecuse de miezul nopții	434
Neașteptata hotărâre a lui Bruno după ce s-a trezit	436
Călătoria la Capitán Olmos, poate ultima	436